

je živel profesor Fran Orožen, pedagog, zgodovinar in geograf. V nadaljevanju spoznamo njegov rod, življenje in delo, ki uvede drugi in najbolj originalen del knjige.

»Umril sem za pljučnico dne 26. novembra 1912. leta.« nam o koncu svoje življenjske poti pove gospod Orožen, vendar gre pri tem za povsem tozemske stvari. Osrednji del namreč zavzemajo namišljeni pogovori s Franom Orožnom. To je domiselna rešitev, ki se je izognila klasičnemu naštevanju in popisovanju dejstev, Orožnovi bibliografiji in zgodovinskemu prikazu časa. Vse to seveda najdemo v besedilu, vendar na pripoveden in dokaj oseben način, čeprav »avtentičnost« Orožnove pripovedi na nekaterih mestih zmoti sicer koristno citiranje virov, vprašanja profesorju Orožnu pa so premaro nazorno ločena od pripovedi.

V pogovorih s profesorjem Orožnom je tako čas relativen. V njem se gibljemo brez ovir, končna slika pa je berljiv in zanimiv opis začetkov in ozadja delovanja SPD, predstavitev takratne dejavnosti v gorah in osebna slika Frana Orožna in nekaterih sodobnikov. V tretjem delu to sliko zaokrožijo še posebej za to izdajo napisani spomini **dr. Janka Orožna** na očeta.

Brošura, ki obsega 52 strani, je naprodaj v prostorih PD Ljubljana-Matica, Miklošičeva 17, Ljubljana, in stane 300 SIT oziroma protivrednost 5 DEM. Lahko jo naročite tudi po pošti. Za društva velja 20-odstotni popust.

Dario Cortese

111 izletov po slovenskih gorah

Vsaj stoenajst razlogov, da se odpravimo na pot - tako bi lahko rekli ob najnovejši knjigi z gorniško tematiko, ki jo je izdala založba **Sidarta**, avtor pa je **dr. Andrej Stritar**. Zadnja leta smo kar nekako pogrešali knjige, kjer bi poleg lepih fotografij lahko kaj več tudi prebrali. Stritarjevih **111 izletov po slovenskih gorah** je prav gotovo taka knjiga, ki jo bomo predvsem brali, dokončno pa nas bodo na pot zvabile še lepe fotografije - in kar je prav gotovo novost v naši novejši planinski publicistiki, na poti nam bodo pomagale pregledne skice gore z vrisano potjo (po zgledu alpinističnih vodnikov). Knjiga je v taki obliki novost na področju planinskih vodnikov, obenem pa pomeni kakovostno nadaljevanje tistega, s čimer je pred leti začel **France Stele** z drobno knjižico 50 izbranih dvatisočakov, nadaljeval pa **Stanko Klinar** v knjigi **Sto slovenskih vrhov**. Stritar nas na goro vodi po eni sami poti (doda pa še kakšen namig), večinoma po najmanj poznani in najbolj samotni, kar knjigi daje še poseben ton. Podobnih vodnikov z izbranimi turami je pri nas še vse premalo, zato tudi ne moti delno podvajanje s Klinarjevo knjigo (dobra polovica tur se konča na istem vrhu). Pravi gorniki pač zahajajo v

take konce, tistim 'modnim' vrhovom pa je tudi treba izkazati ustrežno pozornost.

Zasnova knjiga je odlična, saj je vsak izlet opisan s kratkim uvodom, sledi navedba izhodišča in zatem opis vzpona in sestopa. Na koncu opisa posameznega izleta so nanizani še vsi tisti podatki, ki nam pridejo prav pri načrtovanju ture - višinska razlika, najprimernejši čas, težave, časovni pregled ture, zavetišča in kočice ob poti, vodniki, kjer najdemo podrobnejše podatke, in zemljevidi, s katerimi si na poti lahko pomagamo. Prav slednji dve postavki sta še kako pomembni, saj so opisani poti kratki in jedrnat. Stritarjeva knjiga ni klasičen vodnik od skale do skale, pač pa ideja za pot, katere osnovni obrisi in najpomembnejši podatki so podani, veliko pripomorejo tudi dobre skice, malo pa se mora potruditi še gornik sam - saj je pot mnogo bolj doživljiva, če kdaj pa kdaj pogledamo tudi na zemljevid ali v vodnik.

Na začetku je poleg kazala in uvoda še razlaga zasnove knjige, pohvalna je tudi razvrstitev izletov po težavnosti na koncu knjige, ne manjkata pa tudi abecedno kazalo in pregledna navedba vodnikov in zemljevidov, ki pokrivajo tematiko knjige. Knjiga ima 200 strani, je trdo vezana in ravno še primerna tudi za v nahrbtnik.

Preden se odpravimo na sprehod po v knjigi opisanih gorah, povejmo še, kaj bi se dalo izboljšati. Vsekakor tipografijo črk, saj so s-ji nekoliko preveč 'shušjani' in je berljivost zato težja, pa tudi sicer črke niso najbolj posrečene. Nekaj fotografij je nekoliko slabše odtisnjenih, vsebinsko pa razen nekaj drobnih napak ni pripomba - le na nekaterih mestih v opisih bi kazalo zapisati še kakšno besedo. Delo zasluži vso pohvalo, še posebej zato, ker kaže, kakšni naj bi takšni vodniki bili. Zagotovo bo knjiga zelo dobrodošla, saj z njeno pomočjo brez težav najdemo sebi primeren izlet. Prijetno pa jo je tudi le listati in obujati spomine.

Avtor je na koncu uvoda zapisal: »Morda pa se kdaj tudi srečamo - na pozabljeni stezici, osamljenem vršacu, strmi grapi. Kjerkoli, povsod bo lepo.« - In kam vse naj gremo? Za začetek pojdimo pogledat v Polhograjske hribe. Če nimamo dovolj časa, bomo nekje pod Toščem, morda skočimo celo v Škofjeloške hribe ali pa gremo telovadit v skale Gradiške Ture nad Vipavo. Če pa zares vzamemo pot pod nogo, bo treba nekoliko dlje. Po sončnih pobočjih Spodnjih bohinjskih gora se bomo potikali, morda našli tisto staro mulatjero in krenili vse tja prek Krna do grozečnih spominov vojne okoli Krnice in Krasjega vrha. V začetku maja, ko se na Kaninu tali sneg, bomo šli poslušat bučanje Boke, če pa bo že kopno, se bomo odpeljali noter v Bavšico. Precej poguma in moči bo treba, če se bomo želeli sončiti na Obljaku ali vi-

soko gori na grebenu Loške stene. Morda pa poiščemo ostanke mulatjer na nasprotni strani, na opuščeni planini Za Robom pod Rombonom. Tako se lahko potepamo vsepovsod, se odpravimo v zelenino Muzceev, krožimo nad samotno romantiko Rezije ali pa se zaženemo v mogočne skalne zidove Zahodnih Julijcev. Svoj mir bomo zagotovo našli v pozabljeni Travnikovi dolini nad Planino za skalo.

Zapeljimo se še na gorenjsko stran! Avtor nas v sončnem poletnem dnevu napoti nekam gor med martuljske vršace - morda se srečamo na Vršču nad Belim potokom, morda na stičišču martuljskih grebenov - na Oltarju. Tudi na Fužinske planine ne smemo pozabiti. Mišeljski greben, pa ostri Škednjovec in mehka trava na Debelem vrhu so preveč vabljivi, da iz Bohinja prek Krstenice konec junija ne bi krenili v ta cvetoči vrt. - Avtor nas bo s knjigo popeljal še na karavanske grebene. Prek cvetne preproge na Struški in Stola se znajdemo na Košuti, kjer se zadržimo kar nekam dolgo - tako kot je dolg greben Košute. Skozi Stegovnikovo luknjo se spustimo h Kanonirju in obiščemo malo znane vrhove med njim in gorenjsko ravnino. Prek doline se prestavimo v Grintovce. Izpod Skute se bomo zadovoljno ozrli dol proti Gamsovemu skretu ali Žmavčarjem, od koder smo ravnokar prisopihali. Ali pa se spravimo k malici na savinjski strani, pod stenami Lastovca nad Vodotočnikom.

Na koncu knjige nam je avtor pustil še nekaj namigov - kot pravi, za sladokusce. Poguma in izkušenj bo treba, ko se bomo odpravili v steno Velikega Špičja, na samotni greben Srebrnjaka ali pa iz temačne Clapadorie naravnost na Poliški Špik.

Nič ne de, če se ne bomo srečali, kot pravi na začetku knjige. Na opisanih poteh bomo zagotovo našli mir, nove stezice, naučili se bomo še bolje uporabljati zemljevide in vodnike in morda srečamo kakega prijatelja, ki prav tako kot mi sledi Stritarju.

Naj zaključim z avtorjevimi besedami: »Da bomo le zdravi in nam bo sonce sijalo.«

Marjan Bradeško

Zgodovina pozdravov z gora

Veliko »pravih« planincev zajodla z vrha Triglava, se na Doliču najé klobas in drugih s seboj prinešenih stvari ter potem odkriči po dolini Triglavskih jezer proti Bohinju. Prav zanimivo bi bilo med takimi zavzeteži, ki znajo spraviti podse le Triglav, narediti anketo in jih kar ob Aljaževem stolpu povprašati o njegovem nastanku, gradnji koč in podobnih dogodkih iz preteklosti, ki so del naše kulturne dediščine v gorah. Mogoče rezultati ne bi bili spodbudni. Prav zato niso odveč številne nove knjige, ki se ob letošnjem jubileju lotevajo začetkov SPD in

prikazujejo hojo v gore z vsem zgodovinskim ozadjem. Pravzaprav je samo škoda, da ni vsako leto stoletnica planinske organizacije, saj bi le tako lahko dobili zadovoljivo veliko publikacij, ki bi na tehten način predstavile različne strani gorá in gornjištva. Tako se bomo verjetno morali zadovoljiti le z letošnjo in lanskoletno izjemno bero knjig s predznakom stote obletnice SPD; kako bo z vneto založb vnaprej, bomo tudi kmalu videli.

Sicer pa od splošnega pomisleka lahko preidemo h knjigi, ki se v veliki meri navezuje tako na Triglav kot na zgodovino, vendar s popolnoma lastnim pristopom skozi perspektivo razglednic z motivi gorá. Gre za knjigo **Matjaža Deržaja** »Planinski pozdrav«, ki jo je izdala ljubljanska založba Mladika.

To je lep izdelek. Pod barvitim ovitkom se skrivajo trde platnice z reprodukcijami starih žigov koč, na notranji strani platnic nas pozdravijo Piparji. V knjigi se zvrstijo reprodukcije več kot 140 razglednic in nekaj originalnih besedil in objav, med njimi tudi Kadilnikov opis vzpona na Triglav iz leta 1866. Avtor v uvodu sicer napiše, da je upošteval pregovor o sliki, ki pove več kot tisoč besed, vendar so razglednice vseeno povezane z besedilom. To tako kot slikovno gradivo sega v začetni čas in klasično dobo naše planinske dejavnosti do začetka prve svetovne vojne. Za vezno besedilo so v veliki meri uporabljeni citati iz časopisov (predsem iz Planinskega vestnika) in objav takratnega časa, ki pomenijo pristen in živ stik s preteklostjo. Kljub temu, da se je podobnega pripovednega načina lotila že knjiga »Stoletje v gorah«, ta podobnost ne moti, ker gre pri Deržajevi knjigi predvsem za kolaž besedil, ki se navezujejo na izdajanje razglednic ter gradnjo poti in koč. Širše so predstavljena tudi nasprotja med Nemško-avstrijskim planinskim društvom in SPD, ki so bila le del težav Slovencev v Avstroogrski monarhiji. Med temi se opis slovensko-nemške tekme za Triglav bere kot napet roman.

Največ novega pove prvo poglavje, ki se loteva nastanka razglednice in njene pomembne vloge v začetnih časih. Predstavljena so takratni avtorji in založniki planinskih razglednic, reprodukcije originalov pa pomenijo več kot le ilustracijo besedila. Skupaj z naslednjim poglavjem, ki govori o pionirski dobi planinstva v Sloveniji, zavzema polovico knjige in tvori njen osrednji del.

Naslednja poglavja so krajša in posvečena nastanku nekaterih naših najbolj znanih planinskih koč. Tako kot v prejšnjem poglavju je v njih govor o dejstvih, ki so bolj znana in že večkrat zapisana. Prednost tokratnega zapisa je v tem, da je ilustriran z razglednicami oziroma je besedilo nujno vezno tkivo med slikovnim materi-